

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Det handlar om drivkrafter, men det handlar också om moral”

- en kritisk diskursanalys av konstruktionen av bidragstagaren

Julia Fredriksson

Kandidatuppsats SOPB63

Aktuell termin: VT 2024

Handledare: Anders Jönsson

Abstract

Author: Julia Fredriksson

Title: It's about incentives, but it's also about morality - a critical discourse analysis of the construction of the welfare recipient.

Supervisor: Anders Jönsson

Assessor: Lars Harrysson

This paper aims to examine how welfare recipients are portrayed in policy documents and communications surrounding the proposal for a subsidy cap presented in the Tidö Agreement (Tidöavtalet) and how this can be understood in a historical and contemporary context. Using Fairclough's critical discourse analysis, documents and press events presenting the proposal have been examined, with a particular focus on identifying constructions of the image of welfare recipients.

The analysis shows that welfare recipients are portrayed as passive individuals who lack incentives to take up paid work and ultimately threaten to undermine the welfare system. This portrayal pits those who depend on benefits for their livelihood against those who work, which can increase societal polarisation. In addition, a division is made between worthy and unworthy recipients, which risks increasing the exclusion and stigmatisation of benefit recipients.

The analysis shows that the discourses put forward have historical roots and that those who cannot support themselves are described in similar ways today as they have been for several centuries. The work can help to understand how the discursive platform of those in power can contribute to the situation of marginalised groups through their portrayal and how this can be understood in the light of the contemporary context.

Key words: subsidy cap, welfare, welfare recipients, discourse, critical discourse analysis, construction, ideology

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
1.1 Syfte och frågeställning	6
2. Bakgrund	6
2.1 Ekonomiskt bistånd historiskt	7
2.2 Ekonomiskt bistånd i nutid	7
2.3 Det politiska landskapet och riksdagsvalet 2022	9
3. Kunskapsläge	10
4. Teori	13
4.1 Socialkonstruktivism	13
4.1.1 Kritik och avgränsning	14
4.2 Fairclough	15
5. Metod	16
5.1 Empiriskt material	17
5.2 Metodologisk ansats	19
5.3 Faircloughs kritiska diskursanalys	20
5.4 Metodologiska och etiska överväganden	22
6. Analys	22
6.1 Text	23
6.2. Diskursiv analys	26
6.3 Social praktik	30
7. Slutdiskussion	32
Referenser:	35

1. Introduktion

”Även om armodet är mindre nu än förr, så är dock nöden alltjämt daglig gäst i tusende svenska hem, fastän man i vissa kretsar icke tänker på den mer än vid juletid.”, sa Per Albin Hansson (1928) dåvarande socialdemokratisk partiledare i den remissdebatt 1928 i talet som senare blivit känt som Folkhemstalet. Nästa hundra år senare är frågan hur man på bästa sätt stödjer de som inte kan försörja sig själva och samtidigt bidrar till att antalet självförsörjande ökar fortfarande ett aktuellt tema för politiken.

Sveriges första lag som reglerade samhällets ansvar för de som inte kunde försörja sig själva instiftades år 1763 (Pettersson 2011). Den fastslog att det var varje sockens skyldighet att sörja för de egna fattiga. I nutid är det socialtjänstlagen (SFS 2001:453) som reglerar ansvaret för de i behov av ekonomiskt stöd och kommunerna som har delegerats rollen som samhällets yttersta skyddsnät. När kommunen prövar en individs rätt till ekonomiskt bistånd ska flera aspekter tas i beaktan, både ekonomiska och sociala. År 2023 mottog 146 000 av Sveriges drygt 4,9 miljoner hushåll ekonomiskt bistånd någon gång under året. Sammanlagt utbetalades 10,6 miljarder kronor genom försörjningsstöd (Socialstyrelsen 2024).

Hur fattigdom ska definieras är sedan länge både aktuellt och omdiskuterat. Europeiska unionen (EU) använder flera mått för att beräkna fattigdomen bland medlemsländernas befolkningar, både *absoluta* och *relativa* mått. Ett absolut fattigdomsbegrepp innebär att individen inte har råd med det som betraktas som livets nödvändigheter. Ett sådant mått som EU använder är *materiell och social fattigdom* som mäter hur stor del av befolkningen som inte har råd med minst fem av tretton bestämda punkter så som en oförutsedd utgift, att värma upp sin bostad tillräckligt eller ha en fritidsaktivitet. I Sverige är det 3,5 procent av befolkningen som anses leva i materiell och social fattigdom (Statistiska centralbyrån 2023). I länder med hög ekonomisk standard är det dock vanligare att mäta fattigdom genom relativa mått, vilket innebär att mätningen görs i förhållande till den allmänna standarden i det aktuella landet. Ett relativt mått som ofta används är *låg ekonomisk standard*. Begreppet innebär att en individs inkomst understiger 60 procent av landets medianinkomst. I Sverige var det 16 procent av befolkningen

som levde i låg ekonomisk standard under år 2021 (ibid). För de individer som lever med låg ekonomisk standard kan det innebära både materiella och sociala konsekvenser. Om vi utgår från det vanligare begreppet relativ fattigdom framgår det alltså att långt fler individer bedöms tillhöra denna grupp än den grupp som uppbär ekonomiskt bistånd, detta är även fallet om man utgår från beräkningarna av gruppen som lever i materiell och social fattigdom.

Efter riksdagsvalet 2022 bildade Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna regering med stöd av Sverigedemokraterna. De förhandlingar som låg till grund för regeringspartiernas samarbete med Sverigedemokraterna mynnade ut i *Tidöavtalet – En överenskommelse för Sverige* (Moderaterna et al. 2022). Avtalet innehåller de punkter partierna är överens om och är avsett att fungera som underlag för samarbetet. Det sextio sidor långa avtalet syftar till att *ta fram och genomföra konkreta politiska förslag som löser Sveriges viktigaste samhällsproblem*. Ett av områdena berör Tillväxt och hushållsekonomi. I denna del presenteras flera förslag som rör bidragspolitiken, bland dessa ett bidragstak. Punkten lyder, *En stor bidragsreform genomförs som gör det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. Det ska ske dels genom lägre skatt på framför allt låg och medelinkomsttagare under mandatperioden. Dels genom införandet av ett bidragstak som gör att den som kan arbeta, aldrig sammantaget kan få högre inkomster från bidrag än man skulle få genom eget arbete, samt genom införande av ett tydligt och anpassat aktivitetskrav i hela Sverige för de som har försörjningsstöd, där samhällsnyttiga insatser kan ingå, för att motverka långvarigt bidragsberoende*. Som ett led av implementeringen av förslaget lämnade regeringspartierna och Sverigedemokraterna i juni 2023 uppdrag till utredare att ta fram ett bidragstak som säkerställer att det alltid ska löna sig att arbeta framför att uppbära bidrag. Under presskonferensen där förslaget presenteras (Regeringen 2023b) beskriver statsminister Ulf Kristersson hur arbetslinjen är en förutsättning för hela den svenska välfärdsmodellen och att denne hotas när de som skulle kunna arbeta inte gör det. Senare under pressträffen kallar Sverigedemokraternas socialpolitiska talesperson Linda Lindberg bidragstak ”en rättvisefråga för den låglönearbetare som gör rätt för sig men som knappt tar in mer än den som inte arbetar alls”.

Genom förslaget och utredningsuppdraget följer regeringen flera andra europeiska länder som redan har begränsat hur mycket ett hushåll kan motta i ekonomiskt bistånd och under vilken period, såsom Storbritannien (UK Government 2016) och Danmark (Beskæftigelsesministeriet 2013) som båda har ett restriktivt socialbidragssystem. Även betoningen på individens skyldigheter, framför rättigheter, reflekterar de senaste decenniernas välfärds- och arbetsmarknadspolitik med arbetslinjens politiska genomslag och skärpta regler inom socialförsäkringssystemen. Frågor om fattigdom och andra sociala problem betonas främst som individuella problem. Ansvaret har därmed i högre utsträckning än tidigare överförts till individen i fråga om den egna välfärden samtidigt som individens skyldigheter betonats starkare och kommunerna är mer restriktiva vid bedömning av rätten till bistånd (Swärd 2017).

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur bidragsmottagaren beskrivs och konstrueras i den politiska diskursen i Tidöavtalet, utredningsdirektiven och under pressträffen samt hur det går att förstå denna konstruktion utifrån en historisk och samtida kontext.

Den frågeställning jag ämnar besvara är:

- Hur framställs bidragsmottagaren i den politiska kommunikationen gällande bidragstak som framförs i Tidöavtalet, utredningsdirektiv och pressträff?

2. Bakgrund

I detta avsnitt kommer jag att presentera en grundläggande bakgrund till hur ekonomiskt bistånd i Sverige tillkommit och fungerat historisk och i nutid. Jag kommer även kortfattat beskriva riksdagsvalet 2022. Syftet är att ge en grundläggande förståelse för hur försöjningsstöd har uppfattats förr samt hur det hanteras idag samt kortfattat sammanfatta de händelser som lett fram till förslaget av bidragstaket, då denna förståelse är nödvändig för den kommande analysen.

2.1 Ekonomiskt bistånd historiskt

Sveriges första lag som reglerade samhällets ansvar för de som inte kunde försörja sig själva instiftades år 1763 (Pettersson 2011). Den fastslog att det var varje sockens skyldighet att sörja för de egna fattiga. För att begränsa denna ekonomiska skyldighet införde många socknar strategier, så som modeller för klassificering. Individer kunde då tillskrivas kategorin ”mest usel”, i betydelsen obotligt sjuk, ensamt barn eller gammal, och därmed värdig samhällets stöd. Andra individer som bedömdes ingå i kategorin *arbetsför men ej villig att arbeta* betraktades som ovärdig och därmed inte förtjänt av samhällshjälp.

Efter år av ekonomisk nedgång medförde 1871 års Fattigvårdslag (Thunblad 1896) en betydlig inskränkning av stödet i förhållande till tidigare lagstiftning. Lagens första paragraf lyder:

”Befinnes *minderårig* eller den, som i af *åldersom, kropps- eller sinnesjukdom, vanförhet* eller *lyte* oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfodras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan; då skall nödtorftig fattigvård honom lämnas.

Med *minderårig* förstås i denna förordning den, som är *yngre* är än *femton år*.”

Möjligheten att få stöd från den sociala välfärden till sin försörjning begränsades därmed ytterligare och den som var arbetsför skulle, som lagen löd, ”...*utan fattigvårdssamhällets betungande försörja sig själf...*” (ibid).

2.2 Ekonomiskt bistånd i nutid

Efter flertal reformer av fattigvårdslagen trädde den första socialtjänstlagen (SoL 2001:453) i kraft 1982 (Halleröd 1991). I SoL betonas kommunernas ansvar för de egna invånarna som de skall tillförsäkra social och ekonomisk trygghet och en *skälig levnadsnivå*. Rätten till ekonomiskt bistånd regleras i 4 kap. 1§ SoL (2001:453). Där framgår att *den som inte kan tillgodose sina behov eller på annat sätt få dem tillgodosedda har rätt till bistånd från socialtjänsten för sin försörjning och livsföring i övrigt*. Trots att formuleringar som *skälig levnadsnivå* och *rätt till* markerar ett tydligare skyldighet gentemot kommunens medborgare framgår det att också att bistånd även innebär motprestation från den enskilde som

mottar det. Denne ska *stå till arbetsmarknadens förfogande* i de fall den saknar försörjningshinder. Vidare framgår det att ekonomiskt bistånd är att betrakta som en del av kommunens uppgift som samhällets yttersta skyddsnät och är därmed aktuellt först efter att alla andra alternativ och möjligheter är uttömda. Med detta menas att den som själv har pengar, kan bli försörjd av annan eller äger en tillgång som går att sälja ska ordna sin försörjning på sådant sätt.

Socialtjänstlagen (2001:453) är en ramlag, vilket innebär att det inte ges konkret vägledning i hur lagen ska tolkas och tillämpas. Detta lämnar utrymme för kommunerna att bestämma hur de ska implementera lagen. Till deras hjälp har Socialstyrelsen (2021) tagit fram en handbok som ska fungera som kunskapsstöd vid bedömningen av ekonomiskt bistånd. I dessa regleras bland annat vem som kan bli föremål för bistånd och vilka perspektiv det är viktigt att beakta vid bedömning av biståndet.

I handboken (Socialstyrelsen 2021) framgår att försörjningsstöd utgår till två delar, dels till riksnormen, dels till andra kostnadsposter. Riksnormen inkluderar ett belopp som regeringen beslutar om varje år baserat på Konsumentverkets beräkningar. Beloppet ska täcka kostnader som är liknande för alla, bland annat kostnader för mat, kläder, skor, fritid och hygien och gemensamma hushållskostnader. Riksnormen beräknas utifrån ålder. De andra kostnadsposterna avser ett hushålls fasta utgifter såsom boendekostnad, hushållsel, försäkringsavgifter och liknande. Vid dessa kostnader bedöms om de är skäliga. Vad som är en skälig kostnad för till exempel boende ska avgöras efter en individuell bedömning och utgå från den allmänna standarden i lokalsamhället, alltså vad individer i samhället normalt kan bekosta. Detta innebär att varje kommun kan skapa riktlinjer som avgör vad högsta boendekostnad för olika hushållstyper i kommunen är. Om den faktiska boendekostnaden överstiger det kan socialnämnden ställa krav på bostadsbyte inom en angiven tid. Om inget bostadsbyte sker har nämnden möjlighet att godkänna den del av boendekostnaden som anses skälig. Samma relation gäller för andra kostnadsposter.

Utgångspunkten är att varje individ är ansvarig för att själv försörja sig själv och sitt hushåll. För att rätten till bistånd ska vara uppfyllt görs därför en bedömning om individen gjort det denne själv kan utifrån sin förmåga för att uppfylla försörjningsskyldigheten. Detta innebär att man behöver planera sin ekonomi, söka arbeten och delta aktivt i anvisad aktivitet eller utbildning, individen ska helt enkelt utifrån förmåga arbeta mot självförsörjning eller stå till arbetsmarknaden förfogande. Ett krav kan vara att den enskilde medverkar till en planering med Socialnämnden som syftar till att leda till självförsörjning. Om individen brister i detta avseende kan det påverka rätten till ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen 2021).

Om hushållet kan tillgodose behovet på annat sätt ska de göra det, detta innebär bland annat att egna inkomster medräknas vid beräkning av biståndsbehovet. Detta inkluderar lön men även studiestöd och socialförsäkringsförmåner, vilka räknas med i sin helhet. Om de beräknade inkomsterna understiger beloppet för riksnormen och de skäliga kostnaderna är det detta underskott som beviljas i bistånd (ibid).

2.3 Det politiska landskapet och riksdagsvalet 2022

Det svenska riksdagsvalet 2022 slutade jämnt. Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna samlade tillsammans med Sverigedemokraterna 176 av riksdagens 349 mandat och hade därmed möjlighet att bilda regering i oktober samma år. De förhandlingar som låg till grund för regeringens samarbete med Sverigedemokraterna mynnade ut i *Tidöavtalet – En överenskommelse för Sverige* (Moderaterna et al. 2022). Avtalet innehåller de punkter partierna är överens om och är avsett att fungera som underlag för samarbetet. Det sextio sidor långa avtalet innehåller sex definierade samarbetsprojektområden: *Hälso- och sjukvård, Klimat och energi, Kriminalitet, Migration och integration, Skolan samt Tillväxt och hushållsekonomi*. Syftet med samtliga områden är att *ta fram och genomföra konkreta politiska förslag som löser Sveriges viktigaste samhällsproblem* (ibid). Avsnittet för Migration och integration är mest omfattande och upptar nitton av de sextio sidorna, följt av Kriminalitet som upptar elva sidor. Direktivet för Tillväxt och hushållsekonomi omfattar fem sidor. I denna del presenteras flera förslag som

rör bidragspolitiken. Bland dessa ett bidragstak. Punkten lyder, *En stor bidragsreform genomförs som gör det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. Det ska ske dels genom lägre skatt på framför allt låg och medelinkomsttagare under mandatperioden. Dels genom införandet av ett bidragstak som gör att den som kan arbeta, aldrig sammantaget kan få högre inkomster från bidrag än man skulle få genom eget arbete, samt genom införande av ett tydligt och anpassat aktivitetskrav i hela Sverige för de som har försörjningsstöd, där samhällsnyttiga insatser kan ingå, för att motverka långvarigt bidragsberoende.* Under juni 2023 lämnades även ett tilläggsdirektiv (Regeringen 2023a) till Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (Regeringen 2022). I tilläggsdirektivet får utredaren i uppdrag att ta fram ett bidragstak som säkerställer att det alltid ska löna sig att arbeta framför att uppbära bidrag. Förslaget presenteras under en presskonferens den 8 juni 2023 (Regeringen 2023b). Regeringen föreslår där en reformmodell i tre steg. Förutom bidragstakets begränsning av det totala belopp man kan få i bidrag inte ska överstiga det man kan tjäna från låglönearbete föreslår de aktivering på heltid för att få behålla bidrag och att de som kommer till Sverige ska kvalificera sig för bidrag genom arbete, och inte som i dagsläget genom bosättning.

3. Kunskapsläge

Trlifajová och Hurre (2019) har undersökt vilka effekter reformer menade att förflytta människor från socialbidrag till självförsörjning har fått i Tjeckien. De konstaterar att välfärdspolicys de senaste decennierna allt mer fokuserat på om sociala stöd bidrar till att motarbeta viljan att ta en anställning. Denna tendens menar författarna att man ser i flertal välfärdsländer, oberoende av politisk styrning och nationell tradition. Fokus har legat på att få flest möjliga i arbete och att "arbete ska löna sig". Denna politiska strategi tilltalar ofta allmänheten då den lovar att ta itu med det som uppfattas som alltför generösa välfärdsbidrag. De reformer som genomförs varierar från att erbjuda förmåner kopplade till arbete till att göra bidragen mer restriktiva och på så sätt öka deltagandet i arbetslivet. Författarnas studie visar dock att reformerna inte tar hänsyn till vilken kvalitet en eventuell anställning har vilket resulterar i att många fastnar i en cykel av korta och osäkra anställningar för att sedan återgå till bistånd. De beräkningar som

ligger till grund för reformerna fungerar inte heller så i verkligheten; både låginkomsthushåll och bidragshushåll svarade att deras inkomster inte var tillräckliga för att täcka hushållets behov. Författarna konstaterar att åtgärder som gör bidrag mer svåråtkomliga och restriktiva komplicerar tillgången till socialt stöd samtidigt som de inte fungerar som en motivator utan ökar risken att hamna i social utsatthet.

Piippola (2010) har undersökt vilka effekter arbetslinjen får för arbetslösa i Norrbotten. Förändringar av arbetsmarknaden har lett till hög arbetslöshet och högre konkurrens om jobben då många *enkla* yrken försvunnit och nya kompetensyrken tillkommit. Samtidigt har sysselsättningskrav lett till åtstramning av socialpolitiska åtgärder som a-kassa, sjukersättning och försörjningsstöd. Arbetslinjens fokus på ekonomiska perspektiv bortser enligt författaren från individers sociala sammanhang och olikheter i förutsättningar till rörlighet. Individer förväntas flytta till arbete eller pendla längre avstånd vilket kan bli svårt att kombinera med ensamstående föräldraskap om man flyttar från eller saknar socialt nätverk. De som har hög utbildning och lön har bättre förutsättningar att pendla och behålla sitt sociala nätverk. Detta förhållande ökar alltså polariseringen mellan arbetslösa och de som arbetar. En respondent beskriver att *man blir som en andra klassens medborgare* när man uppstår ekonomiskt bistånd framför arbete. Den förstärkta arbetslinjen gör det mindre legitimt att stå utanför arbetsmarknaden då det beskrivs som risk för urholkning av den gemensamma välfärden och bidrar till att förstärka skillnaderna mellan de hög- och lågutbildade, och mellan de som har arbete och de som saknar arbete.

Hedegaard (2014) har studerat hur medias framställning av bidragstagare påverkar allmänhetens uppfattning om denna grupp. Genom en panelstudie där två välkända mediala framställningar undersöktes framkom att trots att respondenterna i hög utsträckning inte ändrade åsikt mot bakgrund av medias rapportering så befästes den åsikt de hade på förhand. Medias representation kan på så sätt få stor inverkan på allmänhetens uppfattning då existerande fördomar och stereotyper befästs samtidigt som polariseringen mellan socialbidragstagare och icke-bidragstagare ökar. Studien visar även att denna representation

potentiellt hade stor inverkan på Danmarks välfärdspolitik då det genomfördes både skatte- och bidragsreformer som ett resultat av den debatt som uppstått efter att de båda exemplen blivit mediala.

Kissová (2021) påpekar att människan har ett behov av att kategorisera information från omvärlden då det krävs för att hantera informationen och skapar ordning och en känsla av kontroll. I sin studie har Kissová undersökt hur bidragsmottagare kategoriseras och konstrueras genom termer som långtidsarbetslös, lågutbildad, socialt beroende och oanpassningsbar i den politiska kommunikationen i Slovakien. Dessa kategoriseringar har lett till ökad stigmatisering då de befäster fördomar mot en redan marginaliserad grupp. Hon visar också på hur moraliska omdömen används för att skilja på de som anses förtjänta av sociala bidrag från de som är oförtjänta, där välfärdsmottagaren beskrivs som moraliskt underlägsen jämfört med anställda. Vidare visar studien att hur kategorier som rör kriminalitet och etnicitet sammankopplas med kategorin oanpassningsbar i diskursen runt välfärdsreformer. Detta har lett till att politiker fått mer legitimitet att genomföra restriktiva åtgärder och reformer. Dessa reformer har begränsat tillgången till sociala bidrag i Slovakien och bidragssystem präglas av mer omfattande regler och kontroll. Samtidigt har den politiska diskursen gällande bidragsmottagare ökat gruppens stigmatisering och samhällelig polarisering.

Panican och Ulmestig (2017) har granskat hur Sverige har hanterat fattigdomsfrågan historiskt. De menar att fattigvårdslogiken är relativt konstant sedan 1500-talet, samma kategorisering av förtjänta och oförtjänta fattiga återkommer i diskursen där de som är sjuka eller föräldralösa anses förtjäna samhällets stöd medan de oförtjänta förknippas med lättja och bristande moral. Detta leder till att de som söker bistånd för sin försörjning behöver bevisa att de är förtjänta och uppfylla ställda krav. De observerar även att det görs en tydlig åtskillnad mellan gruppen som behöver samhällets stöd och de som klarar sig själva. Författarna menar att bistånd ger utlopp för samhällets önskan att kontrollera och disciplinera de fattiga snarare än att inrikta sig på lösningar av fattigdomen, de konstaterar att samma fattigdomslogik återkommer även i nutid

återkommer och att ekonomiskt bistånd fortsatt är förknippat med kontroll och stigmatisering.

Baker, Smith-Carrier och Smith (2019) har studerat hur bidragsmottagare i Kanada upplever sin situation och samhällsposition. Respondenterna beskriver även hur de konstrueras som lata och som en börda för samhället vilket de inte känner igen sig i. De berättar att de upplever att bidraget är stigmatiserande, både i förhållande till samhället i stort men även i relationen med närstående. Den kontroll de genomgick i samband med ansökningar om ekonomiskt bistånd bidrog ytterligare till låg självkänsla och upplevd stigmatisering men även en känsla av kontrollförlust då de behövde ge full insyn i sitt liv och dela mycket information för att bevisa sig förtjänta av hjälpen. Författarna beskriver hur deltagarna själva hade anammat uppfattningen om förtjänta och oförtjänta bidragsmottagare och själva konstruerade sig själva som en del av gruppen som var värda hjälpen till skillnad från vissa andra som de menade utnyttjade systemet.

4. Teori

I denna del kommer jag att presentera de teorier jag kommer använda i min analys. Jag kommer primärt utgå från socialkonstruktivismen och dess fokus på hur verkligheten skapas och ges mening genom sociala interaktion. Utöver detta kommer även använda utvalda begrepp från Faircloughs teori.

4.1 Socialkonstruktivism

För att genomföra min analys kommer jag använda mig av Berger och Luckmanns socialkonstruktivistiska teori om hur kunskap förmedlas och ges mening genom sociala interaktioner.

Berger och Luckmann (2011) utgår från att det som uppfattas som verkligheten inte är objektiv sann utan socialt konstruerat. De fenomen som omtalas som *verkligt*, *sant* och *kunskap* tillskrivs dessa benämningar genom den mening de ges via mänsklig interaktion. När människan interagerar med sin omvärld medvetandegörs den för henne och hon skapar subjektiva uppfattningar om hur ting är och förhåller sig till varandra. Genom sociala handlingar och

kommunikation kan den subjektiva upplevelsen förmedlas till andra människor. På så sätt objektifieras subjektiva erfarenheter, det vill säga att de omformuleras och tar form utanför det egna medvetandet och kan då uppfattas som meningsbärande och naturgivna. Ytterst kan objektifikationsprocessen göra att fenomen upplevs som naturliga och oberoende av människan.

När en uppfattning eller handling har objektifierats kan den bli rutinmässig. Genom generationsskiftet kan uppfattningen att den aktuella ordningen är naturlig befastas ytterligare. Denna process kallar Berger och Luckmann (2011) för institutionalisering. När en uppfattning upprepas tillräckligt ofta och har stöd av institutioner, blir den en del av det som uppfattas som *objektiv verklighet*. Vilka uppfattningar och fenomen som objektifieras och institutionaliseras beror på den sociala gruppens interna kultur och den historiska och sociala kontext gruppen befinner sig.

Språk får en viktig roll som kunskapsförmedlare i social konstruktionsteori och är det främsta sättet att vidmakthålla vardagslivets vanligaste objektifieringar. Med hjälp av språk kan kunskap och erfarenheter frigöras från "här och nu" och överbrygga rumsliga, temporala och sociala gränser. Detta innebär att historiska händelser kan förmedlas till efterlevande och att andra gruppers sociala verklighet kan medvetandegöras och diskuteras (Berger & Luckmann 2011).

4.1.1 Kritik och avgränsning

Socialkonstruktivismen har kritiserats för att den är idealistisk då teorin betonar språkets betydelse för individens verklighetskonstruktion. Kritiker menar att om verkligheten bara är en konstruktion, varför blir den då inte som vi vill och vad gäller arbetslöshet och svält om språket är utgångspunkten för verklighetens konstruktion? Mats Börjesson (2003, s. 53ff) menar att denna kritik ofta är ytlig då forskaren genom diskursanalys intresserar sig för och undersöker regelbundenheter och de förutsättningar uttalanden vilar på. Diskursanalytikern hamnar därför sällan vid punkten av idealism där allt blir subjektiva upplevelser och uppfattningar.

I denna uppsats och i den kommande analysen har jag använt den sociala konstruktionsteorin på ett mindre strikt sätt genom att utgå från att delar av vardagslivets verklighet kan få reala konsekvenser, oavsett om de kan argumenteras för att de snarare är konstruerade. Ett exempel är penningssystem som används för att handla och byta varor i samhället. Denna ordning är inte naturgivet utan ett av människan konstruerat system som erhåller legitimitet genom att samhällets medborgare följer det, accepterar det och upplever det som det enda eller rätta sättet att utföra handel. Det går dock inte att bortse från att denna ordning kan få verkliga konsekvenser om man saknar tillgång till pengar. Dessa individer kan påverkas negativt av systemet genom att drabbas av sådant som hunger eller brist på husrum.

Vidare kommer jag inte främst att använda Berger och Luckmanns (2011) socialkonstruktivistiska teori för att undersöka vad som *är* verkligt utan snarare för att förstå hur kunskap om socialt konstruerade samhälls- och maktstrukturer framställs som naturgivna och hur denna kunskap förmedlas genom mänsklig interaktion.

4.2 Fairclough

Fairclough (1992, 1995) presenterar ett flertal teoretiska begrepp i framläggningen av sin kritiska diskursanalys. För denna uppsats syfte kommer jag särskilt att lyfta tre av dem; *Ideologier*, *Hegemoni* och *Naturalisering*.

Fairclough (1992) använder begreppet *ideologier* för att beskriva meningsbärande och ordnade diskurser som lägger grunder för hur makt fördelas, upprätthålls och förmedlas i samhället. Som alla diskurser bidrar ideologier till att både spegla och konstruera verkligheten, men alla diskurser är inte ideologiska. Ideologier är de diskurser som bidrar till konstruktioner av hur makt ska fördelas mot bakgrund av kategorier som kön och klass (Winther Jørgensen & Phillips 2020, s. 69). En individs ideologi bidrar till hur individen ser på världen och ideologiska diskurserna får därför faktiska effekter på hur samhället struktureras genom dess sociala och diskursiva handlingar.

Tätt sammankopplat med ideologier är begreppet *hegemoni*. Hegemoni kan ses som en process genom vilken ledande grupper försöker uppnå konsensus för den egna ideologiska diskursen och därmed göra den dominerande. Om en diskurs är hegemonisk innebär det att den anses legitim och korrekt av de individer i samhället den ämnar styra. Exempel på detta är lagar eller rätts- och skolväsendet, som utövar kontroll och inflytande i individers liv. Denna process är alltså nära bunden till rådande politisk, kulturell och ekonomisk ordning. Fairclough (1995) menar att hegemoni inte är ett statiskt tillstånd utan att det ständigt är konflikter kring vilka ideologier som ska råda. Dessa konflikter får fysisk form i exempelvis fackföreningsrörelsen och politiska partier som försöker påverka rådande ordning och vinna förtroende för en annan ideologisk diskurs. Men diskurser som uppnår hegemoni har stor påverkan på hur makt fördelas och hur samhället konstrueras genom dess dominansposition inom politik, ekonomi och kultur. Winther Jørgensen och Phillips (2020, s. 39) beskriver hegemoni som den process varigenom den ledande gruppen kan styra över folket utan att behöva tillgripa våld, den presenterade diskursen har uppnått sådan acceptans att de styrande kan dominera med folkets samtycke.

Det sista av Faircloughs (1992) begrepp jag kommer använda i min kommande analys är *naturalisering*. När en diskurs uppnår sådan dominans att den är integrerad, inte bara i hur samhället uppfattas vara utan hur hade kunnat *tänkas* vara, har den övergått till att förstås som ett naturligt tillstånd som inte lägre ifrågasätt; dess ideologiska grund har fallit i glömska och den uppfattas som istället som ”sunt förnuft”. Fairclough menar att en diskurs som naturaliserats har nått total dominans i samhället och därmed jämföras med sanning. Detta kan anses vara slutpunkten för hegemoniprocessen.

5. Metod

I följande avsnitt kommer jag beskriva den metod jag använt mig av för att genomföra min analys. Först kommer jag presentera det empiriska material som ligger till grund för den kritiska diskursanalysen och insamlingsprocessen, därefter kommer jag att beskriva den metodologiska ansats jag använt mig av vid genomförandet av analysen. Vidare kommer jag presentera Faircloughs kritiska

diskursanalys, som utgör den centrala metod jag använt för min analys. Slutligen kommer jag att fokusera på de metodologiska och etiska överväganden jag gjort under uppsatsprocessen.

5.1 Empiriskt material

För att genomföra analysen har jag utgått från dokument- samt videomaterial. Dokumenten består av: Tidöavtalet (Moderaterna et al. 2022), närmare bestämt den del som berör bidragstak och förekommer under avsnittet Tillväxt och hushållsekonomi. Jag har även utgått från det utredningsdirektiv (Regeringen 2021) som behandlar drivkrafter och samt det tilläggsdirektivet (Regeringen 2023a) som särskilt behandlar bidragstaket. Utöver dessa dokument använder jag den pressträff (2023b) där förslaget om bidragstaket, den bildpresentation som ingick där (2023c) samt en skriftlig fråga Anna Tenje fick i riskdagen efter pressträffen.

Tidöavtalet (Moderaterna et al. 2022) är som tidigare nämnt det sextio sidor långa dokument Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna gemensamt tog fram efter riksdagsvalet 2022 och som fungerar som grunden för regeringssamarbetet. I avtalet beskrivs de områden partierna är överens om ska vara i fokus för samarbetet. Totalt berör dokumentet sex definierade samarbetsprojektområden: *Hälso- och sjukvård, Klimat och energi, Kriminalitet, Migration och integration, Skolan* samt *Tillväxt och hushållsekonomi*. I det sistnämnda avsnittet beskrivs bidragstaket och dess syfte och det är denna del av dokumentet som har varit i fokus under uppsatsen.

Mot bakgrund av avtalets förslag om en bidragsreform lämnade Regeringen samt Sverigedemokraterna i juni 2023 ett tilläggsdirektiv (Regeringen 2023a) till Utredningen om att öka drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (Regeringen 2022). Detta tillägg beskriver att det i enlighet med Tidöavtalet ska införas ett bidragstak, utredare får därför i uppdrag att lämna *förslag på en modell för ett bidragstak som begränsar den sammantagna nivån på bidrag och ersättningar för hushåll i syfte att öka incitamenten till arbete*. Till skillnad från den tidigare utredningen, som initierades av Socialdemokraterna under en tid då

de regerade med oppositionens budget, är utredaren inte längre förhindrad att lämna förslag inom socialförsäkringsområdet.

Vidare har jag även inkluderat inspelning av den pressträff regeringen samt Sverigedemokraterna kallade till i juni 2023 och den bildpresentation som ingick i denna (Regeringen 2023b, c). Videon är 35 minuter och 23 sekunder lång, inklusive journalisters frågor. Under pressträffen medverkar statsminister Ulf Kristersson, finansminister Elisabeth Svantesson, äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje samt sverigedemokraternas gruppleadare och socialpolitiska talesperson Linda Lindberg.

Slutligen har jag inkluderat den fråga som den socialdemokratiska riksdagsledamoten Fredrik Lundh Sammeli ställer till äldre- och socialförsäkringsministern Anna Tenje efter presskonferensen samt hennes svar (Lundh Sammeli 2023). Frågan avser vad hon menar med uttrycket *stapla bidrag på varandra* som förkom under pressträffen med hänvisning till de inkomster ett hushåll kan uppnå genom försörjningsstöd tillsammans med socialförsäkringsförmåner och ersättningar. Lundh Sammeli menar att sådana förmåner och ersättningar (till exempel bostadsbidrag, underhållsstöd, sjukpenning, aktivitetsstöd eller aktivitetsersättning) redan avräknas vid prövning av försörjningsstöd enligt det nuvarande regelverket.

Det är dessa källor jag samlat och kommer använda som underlag för min analys. Urvalet har gjorts då syftet med uppsatsen är att undersöka hur bidragsmottagaren beskrivs och konstrueras i den politiska diskursen som framförs i relation till bidragstaket samt hur det går att förstå denna konstruktion utifrån en historisk och samtida kontext. Jag har därför uteslutande fokuserat på primärkällor då dessa bör ge bäst förutsättningar att analysera och tolka avsändarens faktiska syfte, snarare än sekundärkällor där materialet redan tolkats en gång. Vid tiden för urvalet var allt material tillgängligt och hämtades från Regeringens, Riksdagens och Moderaternas offentliga sidor.

5.2 Metodologisk ansats

För att besvara min frågeställning, hur bidragstagare beskrivs i den politiska kommunikationen kring bidragstag, kommer jag att genomföra en kritisk diskursanalys vilket är en metod som undersöker hur språk bidrar till att upprätthålla och förändra diskurser som rör samhällets maktstrukturer.

En kritisk diskursanalys är en kvalitativ metod vilket innebär att ansatsen syftar till att undersöka meningar och betydelse, snarare än statistiska samband (Alvehus 2019, s. 20). Även när man använder en kvalitativ metod är man uppmärksam på samband, till exempel hur olika aktörers handlande påverkar händelsers förlopp och utveckling. Genom analys och tolkning kan man då visa på och försöka förstå komplexa och ibland dolda orsakssamband (ibid, s. 21f).

Till skillnad från diskursanalysen menar den kritiska diskursanalysen att diskurser inte bara beskriver verkligheten utan även bidrar till att konstruera den.

Mot bakgrund av att syftet med uppsatsen är att studera hur bidragsmottagare beskrivs och konstrueras i den politiska diskursen som omgärdar förslaget om bidragstag samt hur det går att förstå denna konstruktion utifrån en historisk och samtida kontext lämpar sig Faircloughs (1992, 1995) kritiska diskursanalys särskilt väl. Metoden har särskilt fokus på hur språk använd för att upprätthålla och utmana maktstrukturer och ideologier samtidigt som diskursen placeras i en vidare diskursiv och social kontext. Det gör det möjligt att studera diskursen på flera nivåer och forma slutsatser kring vilken inverkan diskursen kan få för den allmänna uppfattningen och den fortsatta politiska utvecklingen inom försörjningsstödet. Genom att integrera Berger och Luckmanns (2011) socialkonstruktivistiska teori och valda teoriska begrepp från Fairclough (1992, 1995) kan jag ytterligare undersöka hur bidragsmottagaren konstrueras i mitt empiriska underlag och vad den konstruktionen bygger på samt kan medföra för den politiska och allmänna uppfattningen och för bidragstagare som grupp.

Analysen har genomförts genom noggrann granskning av mitt empiriska material för att identifiera centrala teman med särskilt fokus på språkliga egenskaper som

används för att beskriva bidragsmottagare. Med hjälp av Faircloughs tredimensionella modell har jag analyserat textens ordval, stil och fokusområden. Därefter har jag undersökt materialets diskursiva praktik, med fokus på hur texten produceras och distribueras och vilka aktörer som ingår i dessa processer samt hur de ger sig till känna i underlagen. Genom att slutligen undersöka den sociala praktik texten förekommer i, kan diskursen placeras i en bredare samhällskontext och uppmärksamhet kan riktas mot diskursens potentiella effekter på allmänhetens uppfattning och den politiska utvecklingen.

5.3 Faircloughs kritiska diskursanalys

Jag kommer att utgå från Faircloughs (1992) kritiska diskursanalys metod för att genomföra min analys och besvara frågeställningen hur bidragstagaren framställs i den politiska kommunikationen om bidragstak som framförs i Tidöavtalet, utredningsdirektiv och pressträff.

När Fairclough (1992, 1995) talar om text syftar han inte bara till skrift utan även tal, bilder och andra symboler, såsom minspel, kroppsspråk och gester. Fairclough (ibid) förespråkar en diskursanalys som undersöker dels lingvistisk analys där det är språkliga egenskaperna av en text som står i centrum, dels en sociokulturell analys som fokuserar på hur sociala, historiska och kulturella aspekter påverkar och påverkas av diskurser. Kombinationen är enligt Fairclough nödvändig för att belysa hur diskurser inte bara visar på en social verklighet utan även konstruerar den. Språk är på så sätt ett viktigt verktyg för att både upprätthålla och förändra samhället och dess maktförhållanden.

Faircloughs (1992, 1995) modell fokuserar på tre dimensioner av en text; text, diskursiv praktik och social praktik. De tre nivåerna kan betraktas som delar av överlappande lager som man kan använda för att analysera texten som sådan, men även i förhållande till den diskursiva praktik den uppkommit ur och hur texten relaterar till en vidare social praktik. Jag kommer nu beskriva modellens tre delar närmare och hur jag kommer använda dem i analysen av mitt insamlade material.

Till att börja med kommer jag använda mig av Faircloughs definition av begreppet *text*. Text utgör i teorin inte bara skriven text utan även tal, både mellan människor och från talare till åhörare, och bildliga representationer. I Faircloughs (1992) kritiska diskursanalys utgörs den första delen, textanalysen, av det material som analyseras. Texten kan avslöja hur språket bidrar till att konstruera sociala verkligheter. Analysen sker genom att man fokuserar på ordval, inte bara specifika ord utan även om texten innehåller nyckelord eller metaforer och dessas betydelse. Vidare analyseras om orden som används för att beskriva ett fenomen har negativa eller positiva konnotationer. Även grammatik och grammatisk struktur är av intresse. Till exempel kan ansvar axlas, döljas eller fördelas beroende på om avsändaren använder en aktiv eller passiv röst i språket. Hur texten försöker visa på sammanhållning genom användande av sammanbindande ord så som *därför*, *trots det* eller *dock* är även det intressant för denna del av analysen då de indikerar att det finns logiska samband till det som framhålls. Likaså är upprepningar intressanta då det framhäver budskap som textproducenten vill förstärka.

I nästa steg, *diskursiv praktik*, ligger särskilt fokus på hur text produceras, distribueras och konsumeras och inom vilka sociala och institutionella kontexter. Här analyseras vilka aktörer som står bakom texten samt hur och i vilket sammanhang den har kommit till. Hur texten har spridits och i vilka sammanhang är också en viktig aspekt som inkluderas i denna del av analysen. Här undersöks vilka arenor som har använts för att sprida texten och hur det påverkar dess spridning och mottagande. Även konsumtionen av texten är underlag för analys, hur den tas emot, tolkas och används av olika grupper och hur påverkar tolkningen sociala relationer och maktrelationer. Fairclough (1992) påpekar att mottagarens ideologiska ståndpunkt och egna sociala bakgrund påverkar tolkningen.

Det sista steget i Faircloughs (1992, 1995) analysmodell är *social praktik*, här undersöks hur texten påverkar och påverkas av sociala strukturer och maktrelationer. Analysen fokuserar på vilka normer, värderingar och institutioner texten bidrar till att befästa eller förändra och hur de kan tänkas påverkas av texten. Även hur diskursen bidrar till att upprätthålla eller utmana maktrelationer

fokuseras, tillsammans med analys av hur ideologier kommer till praktiskt uttryck i text och diskurs och hur detta bidrar till att skapa sociala maktstrukturer.

Slutligen fokuserar Fairclough på hur diskurser kan leda till social förändring, genom att undersöka om den framförda texten utmanar den befintliga sociala ordningen och bidrar till att skapa nya diskurser.

5.4 Metodologiska och etiska överväganden

Mitt fokus i denna uppsats har varit hur bidragstagaren konstrueras i den politiska diskurs som omger bidragstaket. Jag valde att använda mig av kritisk diskursanalys då denna inte bara studerar de nuvarande maktstrukturerna utan även intresserar sig för vem som har diskursiv makt (Ringström 2021, s.141ff.) och därmed förmåga att skapa och upprätthålla ett fälts diskurser.

Vid en kritisk diskursanalys genomförs en tolkning av material. Den som tolkar är likt andra en individ med värderingar och förkunskaper som kan påverka hur de uppfattar och tolkar världen. Att forskaren har en reflexiv medvetenhet (Alvesson 2008, s. 487ff), alltså att hen är medveten om hur egna åsikterna och värderingarna kan påverka tolkningen, är därför viktigt vid kvalitativa studier för att undgå att det som först fram bygger på dessa subjektiva åsikter. Även om man kan argumentera för att en tolkning aldrig kan bli helt igenom objektiv har jag försökt vara medveten och aktivt och kritiskt reflektera kring min förförståelse och egna värderingar genom att säkerställa att min analys och argumentation är grundad i de analyserade underlagen.

Att analysen är grundad i det empiriska materialet har även varit viktigt för min strävan att uppnå trovärdighet och transparens i analysen (Bryman 2018, s. 467, s.490). Därför har jag även systematiskt presenterat min teoretiska och metodologiska utgångspunkt och använt mig av tydlig referenshantering.

6. Analys

I följande avsnitt kommer jag att genomföra den kritiska diskursanalysen med fokus på frågan hur bidragstagaren beskrivs i mitt empiriska material. Analysen

kommer följa Faircloughs modell med tre analysnivåer: text, diskursiv praktik och social praktik.

6.1 Text

Utgångspunkten för förslaget om ett bidragstak är att det alltid ska löna sig att arbeta framför att uppbära ekonomiskt bistånd. I Tidöavtalet (Moderaterna et. al. 2022) står det att bidragstaket ska göra det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. Liknande formulering framkommer även i tilläggsdirektivet och i pressträffen (Regeringen 2023a, b). De framförs att ”man aldrig ska kunna få ut mer av bidrag än ett arbete”. Denna och liknande typ av formulering upprepas tillräcklig ofta för att tydligt förmedla att detta är ett budskap de samarbetande partierna vill framhäva. Formuleringarna visar på en ideologisk ståndpunkt (Fairclough 1992), den att det är mer önskvärt att människor försörjer sig själva och att det är bättre eller mer värdefullt att försörja sig genom eget arbete än genom bidragssystemet. Vidare är det en tydlig representation av hur klass påverkar hur en samhällsgrupp positioneras i samhället och hur gruppen konstrueras genom språk (Winther Jørgensen & Phillips 2020, s. 69).

I Tidöavtalet (Regeringen 2022), tilläggsdirektivet (2023a) och pressträffen (2023b) förekommer uttalanden som antyder att det som sägs är så självklart att det inte kan ifrågasättas. När de talar om bidragstaket och det nuvarande systemets brister där en individ, som de menar, kan stapla bidrag på sådant sätt att det lönar sig bättre än att arbeta säger de att *det är en självklarhet och att det förstå ju alla*. Uttalandena tyder på att talarna inte bara försöker uppnå hegemoni för ett i grunden ideologiskt uttalande utan att de närmast uppfattar det som naturaliserade uttalanden (Fairclough 1992, 1995). De uttrycker att det de säger är sunt förnuft och lämnar inget utrymme för ifrågasättande eller kritik. Uttalandenas självklarhet begränsar möjligheten till alternativa synsätt på vad samhällets sociala välfärd ska eller kan vara. Konsekvensen av ordvalen blir att det inte är berättigat för den som anses arbetsför att stå utanför arbetsmarknaden och inte följa arbetslinjen och vara självförsörjande. Talarna framställer på så sätt bidragsmottagare som en samhällsgrupp som inte följer samhällskontraktet, de

gör inte det man ska göra och inte heller det som behöver göras för samhällets välfärd.

Gruppen som mottar bidrag beskrivs även som passiva individer genom underlagen. De beskrivs att förslaget *behövs* ”för att öka incitamenten att vilja arbeta” (Regeringen 2023b, 15:40) och att ”det är oerhört viktigt att vi har ett bidragssystem som inte *låser in* människor i utanförskap och inte låter dem komma i egen försörjning” (Regeringen 2023 b, 21.00). Genomgående beskrivs problemet med bidragsmottagande som att det saknar incitament och drivkrafter att vara självförsörjande. Bidragstaket ska avhjälpa detta problem genom att ”lämna förslag på en modell för ett bidragstak som begränsar den sammantagna nivån på bidrag och ersättningar för hushåll i syfte att öka incitamenten till arbete” (Regeringen 2023a). Mottagarna beskrivs alltså som att de saknar tillräcklig motivation att ta ett arbete och hellre uppbär bidrag för sin försörjning, samtidigt som de passiviseras och därigenom förlorar sitt aktörskap då systemets utformning begränsar och låser fast dem. En intressant aspekt av denna konstruktion är att den inte tar hänsyn till arbetsmarknadens förutsättningar. Talarna tar inte upp de svårigheter en arbetssökande ställs inför när de söker arbete eller vilken typ av arbeten som finns och de krav som då ställs. Detta relaterar till både Piippolas (2010) och Trlifajová och Hurrles (2019) studier som visar på hur arbetslinjens fokus inte tar hänsyn till den komplexa arbetsmarknaden, vilken ofta ställer höga krav på arbetssökandes erfarenhet och utbildning och erbjuder obekväma och osäkra anställningar som inte leder till långsiktig självförsörjning. Politiska reformer bortser dock ofta från dessa aspekter utan riktar sig snarare mot problemet med individuell arbetslöshet och bidragsberoende.

Ett tema som återkommer är att bidragsmottagaren på olika sätt hotar eller underminerar det sociala välfärdssystemet. Dels förklaras i tilläggsdirektivet (Regeringen, 2023a) att dagens system innebär att ett hushålls disponibla inkomster kan motsvara eller överstiga den disponibla inkomsten hushållet skulle uppnå om de vuxna arbetade heltid och att sådan stapling av bidrag därmed urholkar incitamenten till att ta ett arbete vilket kan leda att individer tackar nej till arbete. Under pressträffen (Regeringen 2023b) utvecklar talarna vilka

konsekvenser det nuvarande systemet kan få. Ulf Kristersson säger i inledningen att ”arbetslinjen är en förutsättning för hela den svenska välfärdsmodellen” (ibid, 1:42) och att ”hela *fundamentet* bakom den välkända och attraktiva svenska välfärdsmodellen är att människor jobbar, män och kvinnor. Alla som kan jobba ska jobba så att vi har råd att försörja dem som inte kan jobba och försörja sig själva. Denna mycket enkla princip, så självklar så att vi ibland inte pratar om den men varje gång den blir *utmanad* och *hotad* inser vi konsekvenserna av just detta.” (ibid, 1:57). Att detta tas upp inledningsvis antyder att det ska förstås som bakgrunden till att partierna ser bidragstaket som nödvändigt och att intentionen är att bevara välfärdssystemet. Senare säger Anna Tenje att syftet med tilläggsutredningen är att ”*säkerställa* att det inte går att stapla bidrag på så pass höga nivåer att det lönar sig bättre att stanna hemma och tacka nej till ett arbete” (ibid, 21:51). Linda Lindberg (ibid, 15:24) säger att fler behöver bidra till välfärden om den ska kunna upprätthållas och tillgången behöver därför begränsas. Dessa skrivelser och uttalanden gör det tydligt att partierna ser det rådande bidragssystemet, och i förlängningen de som nyttjar systemet, som ett hot mot den gemensamma välfärden och är ett tydligt exempel på den förstärkta arbetslinjen som Piippola (2010) beskriver, där de som står utanför arbetsmarknaden ses som en risk för välfärdssystemet. Vidare stärker språkbruket bidragstakets legitimitet genom att framställa det som ett försvar som ska säkerställa att urholkningen inte fortgår och riskerar att stjälpas det gemensamma välfärdssystemet.

I pressträffen (Regeringen 2023b) finns flera exempel på målande beskrivningar. De talar upprepat om att bidragstagare *staplar bidrag* vilket får det att framstå som att pengar läggs på hög. Denna bild förstärks genom gester där händer läggs över varandra eller först uppåt samtidigt som man talar. Med mer neutralt språkbruk hade samma företeelse kunnat beskrivas som *att motta flera olika bidrag och ersättningar*. Ett längre exempel på en illustrativ beskrivning är när Elisabeth Svantesson under samma pressträff (ibid, 11.35) beskriver två fiktiva familjer, hon säger: ”I en trappuppgång kan det bo två familjer, samma hushållstyper, grannar, i ena familjen går man till jobbet, ställer klockan, man kanske inte tjänar så mycket men man gör det, man är med och bidrar och låt oss bara komma ihåg väldigt många gör ju detta. Man kämpar och man vill vara med

och bidra. Sen kan grannen ha samma nivå på ersättning, samma typhushåll, men är hemma och har de här bidragen.” Denna typ av beskrivningar bidrar till att måla upp scenarion som skapar ett vardagligt sammanhang med referenser till *grannar, ställa klockan, gå upp i gryningen* som gemene man kan relatera till samtidigt som det på ett effektivt sätt förankrar problematiken i människors dagliga liv.

6.2. Diskursiv analys

En viktig aspekt av hur diskurser påverkar samhällsutvecklingen är vem som talar och dennes position. I de studerade dokumenten intar avsändaren olika positioner. Tidöavtalet (Moderaterna et. al. 2022) har ingen namngiven författare utan är signerat med partinamn; Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Även tilläggsdirektivet (Regeringen, 2023a) är signerat Socialdepartementet. Upplevelsen av att partierna försöker objektifiera sin ideologiska ståndpunkt förstärks även då de i Tidöavtalet genomgående beskriver sig som *samarbetspartierna*, de enskilda partinamnen förekommer bara i metatext i inledningen av vardera fokusområde. Även om det är självklart att enskilda representanter från varje parti varit involverade i textens produktion förblir de namnlösa och de har inte heller gett någon personlig präglan på texten som det framstår. Genom att inte namnge de faktiska författarna framstår partierna som abstrakta objekt vilket kan bidra till att förstärka deras institutionella och ideologiska position (Berger & Luckmann 2011). Det är inte en enskild persons åsikt utan en etablerad samhällsaktör vilket ökar känslan av formalitet och auktoritet.

Även vem som framstår som den tänkta mottagaren i underlagen skiljer sig. Tidöavtalet (Regeringen 2022) är en uppräkningslista av de områden som är i fokus för mandatperioden. Mottagaren kan dels förväntas vara journaliser, andra politiker och de medborgare som är intresserad av det politiska samarbetet och riktningen för de kommande fyra åren, samtidigt framstår det som att de även skrivits för parterna själva. Tidöavtalet har underrubriken *Överenskommelse för Sverige*, vilket antyder att dokumentet inte enbart är information för utomstående utan även ett mer formellt avtal. Det innehåller även grundläggande regler för

samarbetet inledningsvis, bland annat står där att ”alla frågor som samarbetet avser genomförs i gemensamma samarbetsprojekt mellan de partier som ingår i överenskommelsen.”. Vidare beskrivs de rumsliga och temporala reglerna för samarbetsprojekten då det beskrivs att det finns *fasta former för avstämning, information och beslut* och att *formell samordning* ska ske i Regeringskansliet. De framgår även att partierna förbundet sig till att rösta på regeringens budget under hela mandatperioden 2022–2026 samt att de *ska uppträda med värdighet och tala respektfullt om varandras centrala företrädare* och inte samverkar med andra partier i riksdagen i de frågor som omfattas av avtalet. Tilläggsdirektivet (2023a) är även det ett offentligt dokument och tillgängligt för alla att läsa men den egentligt avsedda mottagaren är utredaren vilket framgår på så sätt att det är ett uppdrag till denne som innehåller en beskrivning av vad som ska göras och vad den önskade slutprodukten är.

Under pressträffen (Regeringen 2023b) är tilltalet annorlunda, det är ett mer avslappnat språkbruk som inte är lika präglad av form. Detta märks genom att talarna stakar sig, skrattar till ibland och att de använder sig av talspråk. Deltagarna är namngivna, det är alltså där både som person och som representant för institutionen, men de är aldrig personliga. Samtidigt är pressträffen tydligt inramad. Dels finns det en presentatör som introducerar ämnet för dagen och vilka representanter som kommer delta under pressträffen. Detta görs innan de deltagande talarna antrar scen. Därefter är det statsministern som tar till orda, den person på scen som innehar högst position vilket reflekterar hans maktposition i samhället och samarbetet. Det är alltid talarna som har ordet och de fördelar de mellan varandra genom överlämningar. Under tiden lyssnar journalisterna. Tid för journalisternas frågor är avsatt efter att talarna är färdiga med sin presentation. Alla deltagande talare och journalister följer dessa ramar, och det framstår som otänkbart att en journalist skulle ställa en fråga eller på annat sätt reagera mitt i presentationen. Denna ordning fungerar som en tydlig presentation av hur maktstruktur upprätthålls genom kommunikation. Talarna kontrollerar inte bara budskapets innehåll utan även formen och de övriga deltagarna behöver följa de uppställda reglerna för att inte riskera utestängning. Detta överensstämmer med Berger och Luckmanns (2011) teori om hur institutioner kan skapa och upprätthålla maktstrukturer genom språkliga handlingar.

Lika viktigt som avsändare och mottagare är ämnet, i detta fall bidragstaket. Men när de talar om bidragstagaren som skulle uppnå ett sådant tal, vem talar de då om? De ger inga personliga anekdoter eller porträtt utan talar abstrakt om gruppen *bidragsmottagare* och *bidragshushåll*. Bidragstagaren tilltalas aldrig med personligt tilltal såsom *du* eller *ni*, varken i texterna (Moderaterna et. al. 2022, Regeringen 2023a) eller i pressträffen (Regeringen 2023b). När de beskrivs används indirekta tilltal och de inkluderas aldrig i *vi* eller *in-gruppen*, även den arbetande och självförsörjande gruppen omtalas ofta indirekt men tonen är annorlunda. Detta framgår tydligt under pressträffen (Regeringen 2023b, 13:37) när Linda Lindberg säger: ”Inte minst är detta en rättvisefråga för den låglönearbetaren som gör rätt för sig, men som knappt tar in mer än vad den person som inte arbetar alls gör”. Detta är bara ett exempel där bidragsmottagare och arbetande individer ställs emot varandra i samma uttalande, vilket överensstämmer med Panican och Ulmestigs (2017) observationer att det görs tydlig åtskillnad mellan den samhällsgrupp som behöver försörjningsstöd och den som är självförsörjande. Även om de faktiska orden är desamma när de båda grupperna tilltalas är konnotationerna positiva när lönearbetaren omtalas, medan språket används för att markera avstånd eller ogillande mot bidragstagaren.

När Elisabeth Svantesson under pressträffen (Regeringen 2023b, 12:03) beskriver de båda familjerna i trappuppgången avslutar hon resonemanget med att konstatera att *det är ett orimligt sätt att bygga ett samhälle och att det är något vi behöver lämna bakom oss*. Hon säger att ”det handlar om drivkrafter, men det handlar också om moral”. Även här förstärks uttalandet genom handgester; när hon uttalar drivkrafter för hon upp den ena handen i luften framför sig och när hon uttalar moral för hon upp den andra. Bilden är tydlig och beskriver på ett effektivt sätt att bidragstagaren inte bara saknar drivkrafter, utan även saknar moral. Konstruktionen är i sig ett moraliskt omdöme och i linje med Kissovás (2021) studie som visar hur välfärds-mottagaren beskrivs som moraliskt underlägsen jämfört med självförsörjande individer samtidigt som denna typ av uttalanden kan konstruera kategoriseringar som kan användas för att åtskilja individer värdiga sociala bidrag från de som är ovärdiga.

När uttalandena är mer direkt vända mot individer som uppbär bidrag för sin försörjning är det snarare i form av förmaningar. Anna Tenje (regeringen 2023b, 19:29) säger att förslaget också ”ska sända en annan väldigt tydlig signal att de som kan arbeta men inte anstränger sig, som inte är strävsamma och verkligen försöker, vårt välfärdssystem är till för dem som verkligen behöver det.” Denna konstruktion ställs emot den av den arbetande människan likt exemplet med de båda grannhushållen där de som arbetar *ställer klockan, är med och bidrar och kämpar*. Den arbetande individen är alltså strävsam och anstränger sig. Här sker en romantisering av arbetslivet, att gå upp tidigt och behöva kämpa är inte något som generellt sett har positiva associationer i människors vardag men här beskrivs det som det ideala. Bidragstagaren som inte arbetar framstår i ljuset av detta som någon som lever en bekväm tillvaro, utan att behöva stressa eller kämpa. Istället kan mottagaren lyfta bidrag mot bakgrund av andras hårda arbete. Denna konstruktion förstärker existerande stereotyper och går att återfinna historiskt genom uppdelningen av *värdiga* och *ovärdiga* fattiga (Panical & Umestig 2017). Studier har även visat att bidragsmottagare själva uppfattar att de i den politiska diskursen ses som lata och en börda, men att det inte överensstämmer med deras upplevelse av att motta försörjningsstöd (Baker, Smith-Carrier och Smith 2019). Diskursen riskerar alltså att förstärka fördomar, öka stigmatiseringen för bidragstagare och öka polariseringen mellan samhällsgrupper.

Efter pressträffen vände sig den socialdemokratiska riksdagsledamot Fredrik Lundh Sammeli till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje i en skriftlig fråga (Lundh Sammeli 2023). Frågan gällde vad som menades i samband med pressträffen där det beskrevs att hushåll kan ”stapla bidrag på varandra”, med hänvisning till den nivå av inkomster ett hushåll som uppbär försörjningsstöd och andra socialförsäkringsförmåner och ersättningar kan uppnå. Fredrik Lundh Sammeli skriver att han och många andra reagerat på att framställningen är felaktig eftersom andra ersättningar, så som bostadsbidrag och barnbidrag, redan avräknas vid prövning av hushållets försörjningsstödsbehov utifrån nuvarande regelverk. Frågan hänvisar särskilt till en presentationsbild som visades i samband med pressträffen (Regeringen 2023c, s. 8) när Elisabeth Svantesson beskrev att en sexbarnsfamilj kan stapla bostadsbidrag, barnbidrag och ekonomiskt bistånd på varandra och på så sätt få en ersättning om drygt 38 000 kronor per månad, vilket

gör att de inte lönar sig för hushållet om de vuxna istället skulle arbeta och därmed undergräver incitamenten att arbeta. Trots att Anna Tenje inte gav något direkt svar på frågan eller någon förklaring till vad hon menade med ”stapla bidrag” upprepade hon att det alltid ska löna sig att arbeta och att regeringen därför gett utredaren i uppdrag föreslå en modell för ett bidragstak som kan öka incitamenten till arbete. Detta utbyte belyser tydligt den ideologiska konflikt Fairclough (1995) menar omger ideologiska diskurser som inte vunnit samhälllig och hegemonisk dominans. Frågan är ett exempel på att det går att ha olika uppfattningar både om verkligheten och om de bästa lösningarna på samhällliga och sociala problem, beroende på vilken ideologisk grund man utgår ifrån.

6.3 Social praktik

Diskursen om bidragstak förekommer inte isolerat utan är del av ett större diskurssystem, främst det som behandlar arbetsmarknaden och kanske mer precis arbetslinjen. Arbetslinjen, alltså den politiska ideologi som betonar arbete som det primära försörjningssättet, omtalas vid flertal gånger men är ständigt närvarande som en självklar grund för kommunikationen. Den omtalas som att den är ett naturligt objekt vilken pekar på den givna status den uppnått inom svensk politik. Under pressträffen (Regeringen 2023b) ställer journalisterna inga kritiska frågor riktade mot idén att arbete är utgångspunkten, inte heller den skriftliga fråga (Lundh Sammeli 2023) Anna Tenje senare mottar från en politisk motståndare vänder sig mot arbetslinjen som idé utan enbart mot den föreslagna lösningen. Detta antyder att arbetslinjen rört sig från en ideologisk status till en närmast naturaliserad status. Den har intagit en central roll i den politiska diskursen och ses som självklar vilket medför att det inte längre finns något behov av debatt eller konflikt (Fairclough 1992).

På pressträffen (Regeringen 2023b, 03:22) säger Ulf Kristersson att ”vår tids arbetslinje handlar om människor som är mitt i livet, som är arbetsförmögna, som borde och antagligen också vill arbeta med som av olika skäl lever på bidrag och ersättningar. Det är det stora problemet just nu.” Uttalandet visar på arbetslinjens centrala plats i diskursen men lämnar viktiga frågor obesvarade. När uttalandet granskas ser man att hänvisningen till ”olika skäl” lämnas utan förtydligande

kring vad det kan röra sig om för skäl, vilket lämnar utrymme för tolkning. Det kan röra sig om strukturella skäl; Piippola (2010) beskriver hur förändringar på arbetsmarknaden lett till att konkurrensen hårdnat samtidigt som enklare arbeten försvunnit. Trlifajová och Hurre (2019) beskriver i sin studie hur arbetslinjens självklarhet medför reformer som inte tar hänsyn till dessa förändringar och den nya och mer komplexa arbetsmarknaden, vilket gör att individer går mellan osäkra arbeten, tillbaka till bidrag för att sedan återgå till ett nytt osäkert arbete igen. Samtidigt kan det röra sig om sociala skäl; ett exempel är Piippolas (2010) studie som visar hur en individs förmåga till rörlighet kan begränsas av sociala faktorer. Det kan finnas ett stort antal sociala skäl till att någon inte kan försörja sig genom lönearbete, vilket är varför socialtjänstlagen idag kräver en individuell bedömning av den enskildes livssituation när man prövar individens rätt till bistånd. Att dessa skäl lämnas outtalade kan ses som en strategi, då det däribland kan finnas skäl som talar emot införandet av ett bidragstak. Att lämna utrymmet tomt och redo för tolkning riskerar dock att spä på existerande fördomar om bidragstagare som grupp eftersom det då kan fyllas med redan utvecklade stereotyper. Vad den vaga antydningen fylls med är alltså beroende av den utgångspunkt man tar i sin tolkning och den förförståelse man har för problematiken.

Den som ansöker om bidrag genomgår redan idag en utredning där behovet av bistånd ska fastställas. I detta ingår att individen behöver lämna information om sin ekonomi och livssituation samt lämna underlag som styrker uppgifterna om socialnämnden kräver det. Socialtjänsten ställer därefter krav på aktivitet eller studie som ökar individens möjlighet att nå självförsörjning. Baker, Smith-Carrier och Smith (2019) beskriver hur den sökande upplever att mötet med myndigheten är präglad av kontroll och upplever utredningen som en integritetsförlust då allt privat behöver delas för att bevisa sitt behov av stöden. Införandet av ett bidragstak kan förstärka denna känsla för bidragstagaren då de kontrollprocesser som ingår vid bedömningen kan komma att skärpas ytterligare. Under pressträffen framgår att en av förslagets mål är att "begränsa tillgången" till bidragssystemet (Regeringen 2023b, 15:24) för att därigenom bevara välfärdssystemet. Dessa två aspekter är oförenliga, det går inte att både begränsa och bevara systemet. Förslaget frångår en av välfärdssamhällets grundprinciper, den om det

gemensamma ansvaret för våra medmänniskor och främst för de utsatta samhällsgrupperna. Införandet av ett monetärt tak som begränsar de bidrag och ersättningar ett hushåll kan motta bör rimligtvis leda till mer omfattande kontroll för att säkerställa att ingen mottar mer än maxbeloppet. Förslagets syfte presenteras som att det ska öka incitamenten att ta ett lönearbete framför att försörja sig genom bidrag, det bidragstak som förslås framstår inte som att det vill motivera till arbete genom belöning utan snarare genom att disciplinera bidragstagare. Risker är att mötet med den sociala välfärden blir än mer präglad av stigmatisering och integritetsförlust för den enskilde samtidigt som det är svårare att få ekonomiskt stöd vilket leder till att behovet ökar och deras ekonomiska situation försvåras.

7. Slutdiskussion

Denna studie har undersökt hur bidragstagare framställs i den politiska diskursen som berör Regeringens och Sverigedemokraternas förslag om ett bidragstak som presenteras i Tidöavtalet. Analysen visar att diskursen utgår från en ideologisk grund med lönearbete som norm och framställer bidragstagaren som en passiv aktör som saknar drivkrafter att ta ett lönearbete. Ytterst framställs det nuvarande bidragssystemet, där nivån av bidrag och ersättningar kan överstiga det av ett låglönearbete, som ett hot mot hela välfärdssystemet. I presentationen av förslaget ställs bidragstagaren mot arbetstagaren och genom beskrivande exempel kring moral, strävsamhet och plikt känsla görs denna motsatskonstruktion relaterbar till människors vardagsliv. Bidragstagaren konstrueras effektivt som någon som avviker från det som är önskvärt och exkluderas därigenom från konstruktionen av ”vi”-gruppen, vilket kan bidra till samhällelig polarisering och osämja mellan olika samhällsgrupper. Resultatet är i linje med tidigare forskning som visar att liknande diskurser återfinns i andra europeiska länder där bidragssystemet redan har genomgått åtstramning och reformation. Diskursen har där lett till att de berörda gruppernas situation och position blivit än mer utsatt.

Analysens resultat visar på hur en redan marginaliserad grupp riskerar att stigmatiseras än mer, både genom politiska reformer och i samhället i stort. Om det genomförs reformer som begränsar vem som kan få tillgång till ekonomiskt

stöd och nivån av bidrag ett hushåll kan motta krävs omfattande förändringar av nuvarande socialtjänstlag. Bidragstaket som beskrivs som ett monetärt tak som ska utgå från hushållets sammansättning är inte förenligt med Socialtjänstlagens riktlinje om en skälig levnadsnivå. Redan idag är det inte möjligt att stapla bidrag på det sätt som presenteras av samarbetspartierna då hushållets samlade inkomster, inklusive andra ersättningar, räknas in när man bedömer rätten till bistånd. Utöver hushållets skäliga utgifter tillkommer belopp för riksnorm för vardera individ, vilket är det belopp som Socialstyrelsen bedömer behövs för att tillgodose individens mat och personliga omkostnader för att uppnå en skälig levnadsnivå. Även om begreppet *skälig levnadsnivå* saknar entydig definition så är det enligt min mening inte förenligt med ett absolut tak som ska verka för att begränsa inkomsterna i jämförelse med dagens nivåer. Detta faktum är frånvarande i den kommunikation som samarbetspartierna framför. De berör på inget sätt nuvarande socialtjänstlag eller begreppet skälig levnadsnivå. Den diskurs som framgår i kommunikationen går snarare att härleda till 1700- och 1800-tals striktare fattigvårdslagar, där den som var arbetsför inte kunde räkna med samhällets hjälp för sin försörjning utan själv försörja sig, utan att ligga samhället till last. Om förslaget realiserar kan resultatet bli att det istället är *nödtorftigt* bistånd som beviljas, likt skrivningen i 1871 års fattigvårdslag som idag betraktas som en av historiens mest restriktiva.

Studien har begränsats på så sätt att det är omöjligt att inkludera alla intressanta och relevanta perspektiv utifrån arbetets omfattning utan att analysen blir allt för grund. Aspekter jag särskilt tänker på är hur migration och integration kopplas till problembeskrivningen om bidragsmottagande, där individer som invandrat till Sverige i vuxen ålder pekas ut som en särskild grupp i kommunikationen. Även barnperspektivet är i stort frånvarande trots att en begränsning främst är riktad mot stora familjer som uppstår andra ersättningar. Att då undersöka hur barnperspektivet behandlas är ett viktigt fokus både utifrån antalet bidragshushåll som har hemmavarande barn och utifrån svensk lagstiftning, där barnkonventionen är lag och de mer generella skrivningarna att barns bästa ska vara i centrum och alltid tas i beaktan i de beslut som berör dem. Båda dessa ämnen hade varit möjliga att studera i framtida forskning. Det är fortfarande osäkert vad förslaget kan leda till. Utredningen är pågående och ska lämnas till

regeringen i december 2024. När utredningen är färdigställd kan det komma ett otal möjliga ämnen för framtida forskning, både mot bakgrund av bidragstakets utformning och de remissvar som inkommer.

Det kan vara så att förslaget enbart rör sig om signalpolitik och att partierna försöker visa på handlingskraft inför de egna väljarna, men det kan också vara så att förslaget representerar en ny och stramare riktning för Sveriges socialpolitik där arbetslinjen helt dominerar och individens ansvar för sin egen situation och försörjning betonas inte bara i retoriken utan även i praktiken. Oavsett kan det presenterade förslaget bidra till en förskjutning kring diskursen som omgärdar försörjningsstödsfrågan vilket ytterst kommer drabba en av samhällets mest utsatta grupper.

Referenser:

Alvehus, Johan (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*.

Upplaga 2 Stockholm: Liber

Alvesson, Mats & Sköldbberg, Kaj (2008). *Tolkning och reflektion:*

vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod. Lund: Studentlitteratur

Baker Collins, Stephanie, Smith-Carrier, Tracy, Gazso, Amber, & Smith, Carrie

(2019). Resisting the Culture of Poverty Narrative: Perspectives of Social

Assistance Recipients. *Journal of Poverty*, 24(1), 72–93.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas. (2011). *The social construction of reality-*

a treatise in the sociology of knowledge. New York: Open Road Integrated Media

Beskæftigelsesministeriet, Danmark (2013). *Aftale om en reform af*

kontanthjælpssystemet – flere i uddannelse og job. Tillgänglig på:

https://bm.dk/media/6496/aftaletekst_kontanthjaelpsreform-pdf.pdf. Hämtad: 20 juni 2024.

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber

Fairclough, Norman (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity

Fairclough, Norman (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of*

language. London: Longman

Halleröd, Björn (1991). *Den svenska fattigdomen: en studie av fattigdom och*

socialbidragstagande (PhD dissertation, Arkiv). Hämtad från

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-221433>

Hedegaard, Troels Fage. (2014) 'Stereotypes and welfare attitudes: A panel survey

of how 'Poor Carina' and 'Lazy Robert' affected attitudes towards social

assistance in Denmark', *Nordic Journal of Social Research*, 5, 139-160

Kissová, Lenka (2021). The Poor, the Offenders, and the 'Unadaptable': Categories Policy-makers Use When Talking About Material Need Recipients. I: *Framing Welfare Recipients in Political Discourse*. Palgrave Macmillan, Cham

Lundh Sammeli, Fredrik (2023). *Skriftlig fråga 2022/23:760 om staplade bidrag. Sveriges riksdag*. Tillgänglig på: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skriftlig-fraga/staplade-bidrag_ha11760/. Hämtad: 20 juli 2024

Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna, Sverigedemokraterna (2022). *Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige*. Hämtad från: <https://moderaterna.se/app/uploads/2022/10/Tidoavtalet-Overenskommelse-for-Sverige.pdf>, 2405

Panican, Alexandru & Ulmestig, Rickard (2017). Bekämpa fattigdomen - men med mer av samma fattigvårdslogik? Foucaults pendel', *Statsvetenskaplig tidskrift*, vol. Årgång 119, nr. 3, s. 599.4

Piippola, Saila (2010). Arbetslinjen - social trygghet eller risk? *Socialvetenskaplig tidskrift*, 17(3-4), 255-269

Pettersson, Ulla (2011). *Från fattigvård till socialtjänst: om socialt arbete och utomparlamentarisk aktivitet*. Lund: Studentlitteratur

Regeringen (2023a). *Tilläggsdirektiv till Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (S 2022:16)*. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/contentassets/c50b776650514c78a8cf60b491247c01/di-r.-2023-70.pdf>. Hämtad 8 januari 2024.

Regeringen (2023b). *Regeringen bjuder in till pressträff om bidragssystemet* [Video]. Tillgänglig på: <https://www.youtube.com/watch?v=AZEmXzEkO90>

Regeringen (2023c). Presentationsbilder vid pressträff med statsminister Ulf Kristersson, finansminister Elisabeth Svantesson, äldre- och

socialförsäkringsminister Anna Tenje och Linda Lindberg, socialpolitisk talesperson för Sverigedemokraterna den 8 juni 2023. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/statsradsberedningen/presentationbilder-vid-presstraff-med-statsminister-ulf-kristersson-finansminister-elisabeth-svantesson-aldre--och-socialforsakringsminister-anna-tenje-och-linda-lindberg-socialpolitisk-talesperson-for-sverigedemokraterna-den-8-juni-2023.pdf>

Ringström, Jonas (2021). Diskursanalys. I: Klingberg, Gunilla & Hallberg, Ulrika (red.) *Kvalitativa metoder helt enkelt!*. Studentlitteratur, Lund.

SFS 2001:453, *Socialtjänstlag*.

Socialstyrelsen (2021). *Ekonomiskt bistånd: handbok för socialtjänsten*. Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2021-5-7389.pdf>

Socialstyrelsen (2024). *Ekonomiskt bistånd 2023*. Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2024-6-9139.pdf>

Statistiska centralbyrån (2023). *Att mäta fattigdom*. Hämtad från: <https://www.scb.se/contentassets/894d4afa900f4123aece341cd10e59e2/att-mata-fattigdom-pdf>

Swärd, Hans (2017). Den kantstöta välfärden – introduktion. I: Swärd, Hans (red.) *Den kantstöta välfärden*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Thunblad, Nils Johan (1896). *Handledning för fattigvårdsordförande, fattigvårdsstyrelser, fattigvårdsledamöter m. fl. innehållande alla nu gällande författningar rörande 1. Fattigvården. 2. Lösdrifvares behandling, samt såsom tillägg: 3. Kungörelsen ang. skatt för hundar*. Lars Hökerbergs Förlag.
Tillgänglig på: <https://runeberg.org/njtfattig/0010.html>

Trlifajová, Lucie & Hurrell, Jakob (2019). Work must pay: Does it? Precarious employment and employment motivation for low-income households. *Journal of European Social Policy*, 29(3), 376-395.

UK Government (2016). *Welfare Reform and Work Act 2016*. Tillgänglig på: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/7/introduction/enacted?view=interweave>. Hämtad: 20 juni 2024.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur